

Nr 497.

Av herr **Hagberg** i Luleå, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 346, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom, m. m.

De såsom arrendatorer betecknade huvudpersonerna inom det svenska jordbruket bilda lika litet som de inom jordbruksnäringen sysselsatta i sin helhet någon homogen grupp utan uppdelas på olika samhällsklasser. Man måste sålunda skilja mellan kapitalistiska arrendatorer, småbönder-arrendatorer och lönarbetare-arrendatorer. Mot dessa tre huvudgrupper svara olika typer av arrendeförhållanden.

De av statsmakterna på lagstiftningsvägen företagna ingripandena på detta område ha i huvudsak berört förhållandet mellan jordägare och småbönder-arrendatorer. Syftet med ingripandena har huvudsakligen varit att bereda arrendatorerna större trygghet i besittningen. Vidare har åsyftats att garantera arrendatorerna en viss standard i fråga om bostads- och ekonomibygnader, vissa rättigheter med avseende på utnyttjandet av arrendegården, rätt till ersättning för nyodling och förbättring av egendomen etc. Dessutom har man försökt åstadkomma en viss normalisering av arrendekontrakten.

Dylika strävanden, som åsyfta att bereda en grupp av arbetande människor en bättre ställning och lätta det beroendeförhållande, i vilket de stå, ha i oss varma anhängare. Samtidigt som vi ge vår anslutning till dessa strävanden, vilja vi emellertid framhålla som vår åsikt, att det ej inom det kapitalistiska produktionssättets ram går att *tillfredsställande* lösa problemet om arrendatorernas trygghet i besittningen. Detta är i och för sig självklart, eftersom arrendeförhållandet förutsätter jordens karaktär av vara och skiljandet av jordens ägande från dess brukande. Först genom återförändrandet av ägande och brukande, av egendom och arbete på ett högre plan blir det möjligt att ge småbönderna-arrendatorerna liksom övriga skikt av den arbetande befolkningen inom jordbruket trygghet i besittningen och en tillfredsställande bärning.

De i propositionen nr 346 framlagda förslagen till ändring och utvidgning av arrendelagstiftningen synas oss i huvudsak innebära en förbättring ur arrendatorernas synpunkt jämfört med nu gällande lagstiftning. Göres jämförelsen på detta sätt, finns mindre att invända mot förslaget. Betänksam blir man däremot, när man finner, att propositionens förslag på väsentliga

punkter innebär en försämring jämfört med det förslag till lagstiftning, som framlagts av 1936 års arrendeutredning och där utförligt motiverats. Detta skall här exemplifieras.

Försämringar av arrendeutredningens förslag.

Beträffande optionsrätten föreslås sålunda sådana förändringar jämfört med arrendeutredningens förslag, att denna rätt till stor del blir illusorisk. Jordägaren skulle få rätt att bryta optionsrätt, icke blott om han själv ämnar överta fastigheten, utan även om han önskar utarrendera den till make, eller ock barn, adoptivbarn eller någon dessas bröstarvinge. Vidare ålägges det arrendatorn att, för det fall jordägaren vill bryta optionsrätten på grund av att han anser arrendatorn mindre lämplig, bringa tvistefrågan under domstols prövning, medan detta enligt arrendeutredningens förslag åligger jordägaren. Förändringen är otvivelaktigt till arrendatorns nackdel.

Även utvidgningen av bestämmelserna angående byggnadsskyldighet för jordägaren göres illusorisk genom de nya dispensbestämmelser, som införts i propositionen. Såsom departementschefen framhåller, ernås genom dessa regler »möjlighet att, om så skulle befinnas erforderligt, i viss omfattning uppskjuta reformens genomförande i praktiken och att i allt fall sörja för nödig hänsyn och återhållsamhet i de särskilda fallen». Den »hänsyn och återhållsamhet», som det här talas om, gäller endast jordägaren, icke arrendatorn!

I fråga om förköpsrätten för arrendatorn vid fastighetens försäljning har propositionen vidare infört förändringar i arrendeutredningens förslag, som avsevärt försämrar arrendatorns position.

Vid utvidgningen av den sociala arrendelagstiftningen till nya kategorier av jordägare försämrar propositionen vidare arrendeutredningens förslag på en för arrendatorerna så viktig punkt, att bestämmelsen om rätt för arrendator till husbehovsfiske föreslås ej böra erhålla tillämpning med avseende på fastighet, som tillhör enskild person eller fideikommiss och lyder under huvudgård.

I fråga om de här refererade punkterna är försämringen ur arrendatorernas synpunkt jämfört med arrendeutredningens förslag påtaglig. Då en revision av arrendelagstiftningen nu är avsedd att genomföras, har det syntts oss angeläget att understödja det av de framlagda förslagen, som förefaller att bereda den därav berörda arrendatorgruppen de största lättnaderna, d. v. s. arrendeutredningens förslag.

Under hänvisning till det föregående hemställes,

att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 346 med följande ändringar:

dels att i 2 kap. 49 § tredje stycket i förslaget till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom orden »och 63 §» utgå;

dels att 2 kap. 53 § samma lag erhåller följande lydelse: Har arrendatorn påtagligen eftersatt sina förpliktelser enligt arrendeavtalet eller har han eljest i skötseln av jordbruket icke ådagalagt den omsorg, som skäligen kunnat fordras, eller avser jordägaren, att han själv skall bruka fastigheten, eller måste det på grund av särskilda förhållanden anses för jordägare medföra påtagligt men, att arrendatorn kvarsitter å fastigheten, skall rätten till nytt arrende förfalla, så framt jordägaren instämmer talan därom senast åtta månader före arrendetidens utgång;

dels att femte stycket i övergångsbestämmelserna för samma lag utgår;

dels ock att i 2 § i förslaget till lag om förköpsrätt tredje stycket utgår.

Stockholm i oktober 1943.

H. Hagberg.
